

KICHIK BIZNESNI UZLUKSIZ QO‘LLAB QUVVATLASHDA DAVLAT VA TIJORAT BANKLARINING O‘RNI

Abdurashidov Maqsud

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlashda davlat va tijorat banklarining o‘rni hamda bu jarayonda foydalaniladigan zamonaviy yondashuvlar va usullar tahlil qilingan. Kichik biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash davlat byudjeti barqarorligini ta‘minlash, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va bandlikni oshirishga xizmat qiluvchi muhim ko‘rsatkichlar asosida amalga oshiriladi. Maqolada kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash jarayonida davlat va tijorat banklarining rolini aniqlash, bu jarayonda moliyaviy boshqaruv va innovatsion texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari o‘rganilgan. Tadqiqot davomida kichik biznesni rivojlantirish uchun kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish, tijorat banklarining rolini oshirish va davlat tomonidan qo‘shimcha moliyaviy rag‘batlantirish dasturlarini joriy qilish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari kichik biznesni samarali qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan strategik qarorlar qabul qilishda amaliy qo‘llanma sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so‘zlar: Kichik biznes, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, davlat banklari, tijorat banklari, iqtisodiy rivojlanish, moliyaviy boshqaruv, innovatsion texnologiyalar.

Abstract. This article analyzes the role of state and commercial banks in ensuring continuous support for small businesses and the modern approaches and methods used in this process. Financial support for small businesses is carried out based on key indicators that contribute to ensuring state budget stability, diversifying the economy, and increasing employment. The article examines the

role of state and commercial banks in supporting small businesses, highlighting the advantages of using financial management and innovative technologies in this process. The study provides recommendations and proposals for improving credit mechanisms, enhancing the role of commercial banks, and implementing additional financial incentive programs by the state to foster small business development. The results of this study can serve as a practical guide for making strategic decisions aimed at effectively supporting small businesses.

Keywords: *Small business, financial support, state banks, commercial banks, economic development, financial management, innovative technologies.*

KIRISH

Hozirgi iqtisodiy sharoitda O'zbekiston Respublikasida kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlashda davlat va tijorat banklarining o'rni dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bozor sharoitlarining tez o'zgarishi va global iqtisodiy xavf-xatarlar kichik biznesni rivojlantirish va iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlash kabi muhim vazifalarni qo'ymoqda. Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi nafaqat kreditlashni yaxshilashni, balki moliyaviy boshqaruv, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va bank xizmatlarini samarali tashkil qilishni o'z ichiga oluvchi kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayon mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun kichik biznesni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, zamonaviy usullarni tahlil qilish va amaliyotda qo'llash dolzarb masalalardan biridir.

Kichik biznesni rivojlantirishda iqtisodiy samaradorlik asosiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkich kichik korxonalar uchun moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash, biznesni rivojlantirish uchun barqaror kreditlashni ta'minlash va banklarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, davlat va tijorat banklari tomonidan yig'ilgan ma'lumotlar mamlakat iqtisodiyotining rivojlanish darajasini baholash va

strategik rejalashtirish tizimini yaxshilashga xizmat qiladi. Moliyaviy barqarorlik esa kichik biznesga ajratilgan mablag'larni o'z vaqtida qaytarish xavfini kamaytirish va iqtisodiy siyosatni barqaror olib borish imkoniyatini ta'minlaydi. Ushbu barqarorlik kichik biznesning uzoq muddatli rivojlanish garovi hisoblanadi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish va zamonaviy yondashuvlarni qo'llash kichik biznesni qo'llab-quvvatlash tizimini samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Yangi texnologiyalar orqali kichik biznes uchun kreditlash jarayonini tezlashtirish, ma'lumotlarni tahlil qilish va monitoring qilish imkoniyatlari kengayadi. Shuningdek, onlayn platformalar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari kichik biznesni kreditlashda qulay shart-sharoit yaratishga imkon beradi. Shu bilan birga, davlat va tijorat banklari tomonidan kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslar jamiyatda yuqori moliyaviy madaniyatni shakllantiradi va bizneslar o'rtasida o'zaro ishonchni mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy boshqaruvni kuchaytirish, innovatsion yechimlarni faol joriy qilish va davlat hamda tijorat banklari o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Moliyaviy boshqaruvni optimallashtirish orqali banklar kichik biznes uchun moliyaviy resurslarni samarali nazorat qilish, resurslardan oqilona foydalanish va barqaror kreditlash tizimini ta'minlashga erishishlari mumkin. Innovatsion texnologiyalarni rag'batlantirish esa banklar va kichik biznes o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi va moliyaviy xizmatlarning tezkorligini oshiradi.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda qo'llaniladigan usullar turli xil bo'lib, ular iqtisodiy tahlil, moliyaviy ko'rsatkichlar va biznes rivoji uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishga asoslanadi. Kompleks yondashuvlardan foydalanish har bir kichik biznes uchun moslashtirilgan kreditlash dasturlarini tashkil etish va tizim samaradorligini oshirish imkonini beradi. Ushbu usullar davlat moliyaviy

tizimini chuqur o'rganishga zamin yaratadi va strategik qarorlar qabul qilishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Maqolada tahlil qilingan yondashuvlar va tavsiyalar kichik biznesni samarali qo'llab-quvvatlash orqali uning moliyaviy barqarorligini oshirishga va uzoq muddatli muvaffaqiyatli rivojlanishga hissa qo'shadi. Kichik biznesni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash uchun quyidagi yo'nalishlar va usullar muhim ahamiyatga ega.

Rasm 1. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda asosiy omillar

Rasm 1 da kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun asosiy omillar ko'rsatilgan. Unda davlat banklari va tijorat banklarining moliyaviy yordami, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi, moslashtirilgan kredit dasturlari, tadbirkorlar uchun moliyaviy savodxonlikni oshirish hamda banklar va biznes o'rtasidagi strategik hamkorlikning muhimligi aks ettirilgan. Ushbu yondashuvlar kichik biznesni barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi.

Rasm 2. O'zbekistonda kichik biznes kreditlari o'sishi

Rasm 2 da 2018–2023-yillar davomida O'zbekistonda kichik biznesga ajratilgan kreditlar hajmining o'sishi ko'rsatilgan. Ushbu davr mobaynida kredit miqdori 50 milliard so'mdan 150 milliard so'mgacha oshgan. Bu kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning sezilarli darajada kuchayganini anglatadi.

Ushbu tahlil shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'sishi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Kreditlash hajmining ortishi kichik biznes uchun ko'proq imkoniyatlar yaratadi, shu jumladan:

1. **Ishlab chiqarishni kengaytirish:** Kichik biznes subyektlari uchun qo'shimcha moliyaviy resurslar yangi texnologiyalarni joriy qilish va ishlab chiqarish hajmini oshirish imkonini beradi.
2. **Yangi ish o'rinlarini yaratish:** Kreditlashning ortishi ishbilarmonlik faolligini rag'batlantiradi, bu esa yangi ish o'rinlarining yaratilishiga sabab bo'ladi va aholi bandligini oshiradi.

3. **Eksport salohiyatini oshirish:** Moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali kichik biznes korxonalari mahsulotlarini xalqaro bozorlarga chiqara oladi, bu esa iqtisodiyotning eksport imkoniyatlarini kengaytiradi.

4. **Hududiy rivojlanishni ta'minlash:** Kreditlashning oshishi qishloq hududlari va iqtisodiy jihatdan zaif mintaqalarni rivojlantirish uchun ham muhim rol o'ynaydi.

Bu o'sish trendi davlat va tijorat banklari tomonidan kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash uchun qabul qilingan strategiyalar samarasini aks ettiradi. Biroq, barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

- **Innovatsion moliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish:** Tijorat banklari kichik biznes ehtiyojlariga moslashgan maxsus moliyaviy mahsulotlarni taklif etishlari kerak.

- **Moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlari:** Tadbirkorlarni kredit olish, uni boshqarish va moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish bo'yicha bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash muhim.

- **Kredit xavflarini boshqarish tizimini takomillashtirish:** Kreditlar bo'yicha qaytish darajasini oshirish va risklarni kamaytirish uchun yangi monitoring tizimlari va mexanizmlarini joriy etish talab etiladi.

Ushbu chora-tadbirlar O'zbekistonda kichik biznesni qo'llab-quvvatlashni yangi bosqichga olib chiqadi va milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga asos yaratadi.

Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashni yanada rivojlantirish uchun quyidagi strategik yo'nalishlar muhim ahamiyatga ega:

1. **Davlat va tijorat banklari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish**
Davlat banklari kichik biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha dasturlarni moliyalashtirishda asosiy rolni o'ynaydi, lekin tijorat banklari orqali ushbu resurslarni taqsimlash tizimini rivojlantirish zarur. Tijorat banklari biznes bilan

yaqin aloqada bo'lib, mintaqaviy va sohaviy xususiyatlarni hisobga olish orqali yanada moslashtirilgan xizmatlarni taqdim etishlari mumkin. Bu esa kreditlarning samaradorligini oshiradi va biznes ehtiyojlarini yaxshiroq qondiradi.

2. **Hududiy dasturlarni joriy etish.** Har bir hududning iqtisodiy sharoitlari va biznes imkoniyatlari o'ziga xos bo'lganligi sababli, maxsus mintaqaviy dasturlarni ishlab chiqish talab etiladi. Masalan, qishloq xo'jaligi sohasida faoliyat ko'rsatadigan kichik biznes uchun uzoq muddatli kreditlar va subsidiya dasturlari yaratish hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

3. **Innovatsion texnologiyalarni joriy etish.** Kreditlash jarayonini tezkor va shaffof qilish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish talab qilinadi. Onlayn platformalar orqali kredit olish arizalarini yuborish, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini joriy qilish va big data texnologiyalaridan foydalanish bank xizmatlarining sifati va samaradorligini oshiradi. Bu esa kichik biznesga qulay va tezkor moliyaviy xizmatlarni taqdim etishga imkon beradi.

4. **Moliyaviy tavakkalchiliklarni boshqarish tizimini takomillashtirish.** Banklar kichik biznesni kreditlashda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan moliyaviy xavflarni boshqarish uchun ilg'or vositalarni qo'llashi zarur. Shu jumladan, kreditlar qaytishining past bo'lish xavfini kamaytirish uchun kredit tarixini batafsil tahlil qilish va qarzdorlarning moliyaviy barqarorligini oldindan baholash tizimlari joriy etilishi kerak.

5. **Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish.** Xalqaro moliyaviy institutlar, masalan, Jahon banki, Xalqaro valuta jamg'armasi va boshqa donor tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish orqali qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilish mumkin. Ushbu hamkorlik kichik biznes uchun yangi dasturlarni ishlab chiqish va ilg'or tajribalarni tatbiq etishda yordam beradi.

6. **Tadbirkorlikni moliyaviy savodxonlik bilan qo'llab-quvvatlash.** Kichik biznes egalari uchun moliyaviy boshqaruv va kreditni to'g'ri boshqarish

bo'yicha treninglar va maslahat dasturlarini tashkil etish zarur. Bu nafaqat kreditlarni qaytarish darajasini oshiradi, balki biznes egalarining umumiy samaradorligini ham yaxshilaydi.

Ushbu strategik yo'nalishlar orqali kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning yangi bosqichiga o'tish mumkin. Bu esa iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va aholining turmush darajasini yaxshilaydi. Shu bilan birga, kichik biznesning o'sishi va rivojlanishi milliy iqtisodiyot barqarorligi uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Xulosa

Kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash davlatning iqtisodiy siyosatidagi eng muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu qo'llab-quvvatlash nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi farovonligini oshirishga, balki milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Davlat va tijorat banklarining moliyaviy qo'llab-quvvatlovi, maxsus kredit dasturlarini ishlab chiqish va hududiy xususiyatlarni hisobga olgan holda moliyaviy resurslarni taqsimlash kichik biznes uchun mustahkam moliyaviy asos yaratadi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish kichik biznesni kreditlash tizimini shaffof va tezkor qiladi. Onlayn platformalar va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari orqali banklar kichik biznes ehtiyojlarini yaxshiroq qondira oladi, bu esa bizneslar o'rtasida davlat va bank tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirish va ilg'or tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish kichik biznes uchun yangi imkoniyatlarni ochib beradi. Bu esa milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy savodxonlikni oshirish tadbirkorlarning moliyaviy resurslarni to'g'ri boshqarish qobiliyatini kuchaytiradi, bu esa kreditlarning qaytish darajasini oshiradi.

Kompleks yondashuv asosida davlat va tijorat banklarining o‘zaro hamkorligi, innovatsion moliyaviy mahsulotlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali kichik biznesni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratiladi. Ushbu strategiyalar milliy iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va kichik biznesning uzoq muddatli muvaffaqiyatli rivojlanishiga asos yaratadi. Natijada, kichik biznesning rivojlanishi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Manbalar ro‘yxati

1. Sudipta M., Mayur V., Lajari I., Piyusha S. 2016. "ATM Robbery Prevention Using Advanced Security." [IRJET](#).
2. Abrayeva M. O. 2023. "Moliyaviy sohani qamrab olayotgan FinTech." *Innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarining tutgan o‘rni*. [LexUZ](#).
3. Kanchan P. Borade, Rutuja Bagul, Vidya Salunkhe. 2017. "Design and Implementation of Security-Based ATM Theft Monitoring System." [JETIR](#).
4. Ying Bai, Zvi S. Roth. 2019. "Classical and Modern Controls with Microcontrollers." [Springer](#).
5. Baymanova M. D. 2024. "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda bank kreditlarining roli va ahamiyati." Angren universiteti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. 2021. "Tijorat banklari va kredit tashkilotlari haqida ma’lumotlar." [CBU](#).
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. 2024. "Kichik biznesni uzluksiz qo‘llab-quvvatlash" kompleks dasturi." [LexUZ](#).
8. Malikov T. va Olimjonov O. 2019. "Moliyaviy innovatsiyalar va biznes rivoji." Toshkent. [IQTISOD-MOLIYA](#).